

Sınıf Öğretmenlerinin Değerler Eğitimi Yeterlilik Algılarının İncelenmesi

Özkan KAYA¹
Erkan ÖZEN²
Ertuğrul ÇİÇEK³
Mehmet OKUMUŞ⁴
Bünyamin YALÇIN⁵
Fikret FIRAT⁶

Article Type: Research Article

Received Date: 01.12.2022

Accepted Date: 07.12.2022

Özet: Araştırmada sınıf öğretmenlerinin değerler eğitimi yeterlilik algılarını belirlemek amaçlanmıştır. Bu amaç doğrultusunda araştırmada sınıf öğretmenlerinin değerler eğitimi yeterlilik algılarının düzeyi ile değerler eğitimi yeterlilik algılarının cinsiyet, medeni durum, eğitim durumu, mesleki kıdem, değerler eğitimine ilişkin bir eğitim (Kurs, Seminer, Ders, Konferans vb.) alma durumu ve değerler eğitimine ilişkin bir makale, kitap vb. kaynak okuma durumuna göre anlamlı farklılık gösterip göstermeme durumu incelenmiştir. İfade edilen durumların tespiti için araştırma tarama modelinde tasarlanmıştır. Araştırmanın evrenini Malatya İli Yeşilyurt İlçesi'ndeki kamu ilkokullarında görev yapan sınıf öğretmenleri oluşturmaktadır. Araştırmanın örneklemini ise evrende bulunan öğretmenler arasından "Basit Seçkisiz Örnekleme" yöntemi ile belirlenmiş olan 130 sınıf öğretmeni oluşturmaktadır. Araştırmada verilerin toplanması için iki veri toplama aracı kullanılmıştır. Birincisi sınıf öğretmenlerinin kişisel bilgilerini öğrenmek için "Kişisel Bilgi Formu", ikincisi ise "Değer Eğitimi Yeterlilikleri Algılama Ölçeği" dir. Araştırmada elde edilen veriler, araştırmanın iki alt problemi dikkate alınarak betimsel istatistiki yöntemlerden frekans, yüzde, aritmetik ortalamaları ve standart sapma değerleri hesaplanarak analiz edilirken, üçüncü alt problemi için verilerin normalliği dikkate alınarak çıkarımsal istatistiki yöntemlerden Bağımsız Örneklemler t-Testi ve Tek Yönlü Varyans Analizi ile analiz edilmiştir. Araştırmada sınıf öğretmenlerinin değerler eğitimi yeterlilik algılarının cinsiyet, medeni durum ve değerler eğitimine ilişkin bir makale, kitap vb. kaynak okuma durumu değişkenlerine göre anlamlı farklılık gösterdiği belirlenmiştir. Araştırmada sınıf öğretmenlerinin değerler eğitimi yeterlilik algılarının eğitim durumu, mesleki kıdem ve değerler eğitimine ilişkin bir eğitim (kurs, seminer, ders, konferans vb.) alma durumu değişkenlerine göre ise anlamlı farklılık göstermediği belirlenmiştir.

Anahtar Kelimeler: Sınıf Öğretmeni, Değer, Değer Eğitimi, Yeterlilik.

Abstract: In the study, it was aimed to determine the values education competence perceptions of primary school teachers. In line with this purpose, in the research, the level of values education proficiency perceptions of primary school teachers and their perceptions of values education proficiency are related to gender, marital status, educational status, professional seniority, receiving a training on values education (Course, Seminar, Lecture, Conference, etc.) and values education. articles, books, etc. It was examined whether there was a significant difference according to the source reading status. The research was designed in the survey model to determine the stated situations. The universe of the research consists of classroom teachers working in public primary schools in Yeşilyurt District of Malatya Province. The sample of the research is to create 130 classroom teachers who were determined by the "Simple Random Sampling" method among the teachers in the universe. Two data collection tools were used to collect data in the study. The first is the "Personal Information Form" to learn the personal information of the classroom teachers, and the second is the "Value Education Competencies Perception Scale". While the data obtained in the research were analyzed by calculating the frequency, percentage, arithmetic averages and standard deviation values from descriptive statistical methods, considering the two sub-problems of the research, for the third sub-problem, taking into account the normality of the data, Independent Samples t-Test and One-Way Analysis of Variance were used from inferential statistical methods. analysis has been done. In the research, an article, book, etc. related to gender, marital status and values education of primary school teachers' perceptions of values education competence. It was determined that there was a significant difference according to the source reading status variables. In the study, it was determined that the values education proficiency perceptions of the classroom teachers did not differ significantly according to their educational status, professional seniority and the status of receiving a training (course, seminar, lecture, conference, etc.) related to values education.

Keywords: Classroom Teachers, Value, Value Education, QualificationsManagement Competence, Teacher

To The This Article: Kaya, Ö., Özen, E., Çiçek, E. Okumuş, M. Yalçın, B. ve Fırat, F.(2022). Sınıf Öğretmenlerinin Değerler Eğitimi Yeterlilik Algılarının İncelenmesi, *Anadolu Türk Eğitim Dergisi*, 4(2), 6-18.

¹ Corresponding Author: Özkan KAYA, Milli Eğitim Bakanlığı, Türkiye, znky44@hotmail.com, ORCID NO: 0000-0002-3459-6047

² Author: Erkan ÖZEN, Milli Eğitim Bakanlığı, Türkiye, ozenerkan@gmail.com, ORCID NO: 0000-0002-0173-4693

³ Author: Ertuğrul ÇİÇEK, Milli Eğitim Bakanlığı, Türkiye, ed.cicek91@gmail.com, ORCID NO: 0000-0001-6073-4311

⁴ Author: Mehmet OKUMUŞ, Milli Eğitim Bakanlığı, Türkiye, okumusm47@gmail.com, ORCID NO: 0000-0002-6666-2264

⁵ Author: Bünyamin YALÇIN, Milli Eğitim Bakanlığı, Türkiye, bunyaminyalcin002@gmail.com, ORCID NO: 0000-0001-5293-7776

⁶ Author: Fikret FIRAT, Milli Eğitim Bakanlığı, Türkiye, fikret_suat@hotmail.com, ORCID: 0000-0001-9518-6677

Giriş

Değerler, neyin, nasıl ve hangi eylemlerin “iyi”, “güzel”, “doğru” ve “kutsal” olduğuna dair inanç ve varsayımlarımızdır. Değerler; “İyi insan, iyi dindar insan, iyi vatandaş, iyi ebeveyn, iyi eğitimci kim ve ne olmalıdır?” sorusuna cevap veren bir özelliktir. Değerler, kişinin kendi yeteneklerinin gelişmesine, bireyin mükemmel ve olgun kişisel potansiyeline, yaşam kalitesinin artmasına katkıda bulunan ve kişiliğimizin merkezinde yer alan manevi olgulardır. Dürüstlük, adalet, merhamet, onur, iffet, güvenilirlik, özdenetim, sabır, sorumluluk, başkalarını düşünme, çalışkanlık ve cesaret gibi değerler hemen hemen tüm kültürlerde kabul görmüş ve değer verilmiştir (Hökelekli, 2011).

Bir değer yargısı, bir şeyin arzu edilen veya edilmeyen durumların ifadesi ise, değer kavramı da bir şeyin arzu edilir veya istenilmeyen olduğuna inanılmasıdır. Toplum, her kesimden insanı kuşatan işler, davranışlar, karakterler, inançlar ve değerler sistemidir. Bu şekilde düşünüldüğünde toplumu mümkün kılan temel olgulardan biri de değerler anlayışıdır. Değerler gelecek nesillere ancak eğitim yoluyla aktarılır. Bu da toplumun bekasını sağlar (Aydın ve Akyol Gürler, 2012).

İnsanlar değerlerine göre düşünür ve hareket eder. Bireyin değerler sisteminin oluşumu aile hayatında başlamaktadır ancak sosyo-kültürel hayatın büyük bir bölümünü oluşturan okul bu gelişimde büyük rol oynamaktadır. Bazı değerlerin öğrenilmesinde okulun rolü aileden daha etkilidir. Sevgi, hoşgörü, dürüstlük, kendine, başkalarına ve çevreye saygı, yararlılık, adalet ve sorumluluk gibi değerlerin kazandırılmasında okullara ve eğitimcilere ailelerden daha fazla sorumluluk ve rol düşmektedir (Ulusoy ve Dilmaç, 2012).

Değerler eğitiminde önemli bir rol oynayan okulların (Halstead ve Taylor, 2000) hedefleri arasında, bireylerin uygun ahlakî kararlar ve davranışlar sergilemesine yardımcı olacak değerler ve becerilerle donatınak yer almaktadır (Ekşi, 2003). Ayrıca okul sadece akademik bilgi veren bir örgüt olmayıp, öğrencileri iyi değerlere sahip bireyler olarak yetiştirme işlevide vardır (Suh ve Traiger, 1999).

Değerler eğitimi için en uygun ortam olan okullarda, eğitimciler yaptıkları işin önemini farkında olmalı ve bu konuda hata yapmamalıdır. Bu durumda değerler eğitimi amacına ulaşmış olabilir. Ancak bu durumda okul eğitiminin tek başına yeterli olmayabileceğini unutmamalıyız. Anne babalar çocuklarına mümkün olduğu kadar çok değer öğretmeye çalışmalıdır (Ulusoy ve Dilmaç, 2012).

Kirschenbaum’a (1994) göre değer yaratma, değer gelişimine katkıda bulunduğu gibi bireylerin tatmin edici bir yaşam sürmelerine de yardımcı olur. Çünkü değer eğitimi, doğası gereği diğer insanlara yardım etmeyi ve okulda öğretilen bilgi, beceri, tutum ve değerleri aktararak başkalarına yardım etmeyi amaçlar. Değerler eğitimi; toplumu oluşturan tüm bireyler ve gruplar için yani tüm insanlık için ahlaklı, kaliteli ve doyumsuz bir hayat sürmesini, toplumu oluşturan bireylerin iyi olma hallerine katkıda bulunmayı, şefkat ve nezaketi” ifade eder.

Birey kendinden beklenen olumlu değerlere doğuştan sahip olmaz. İnsan neyin doğru neyin yanlış olduğu hakkında açık bir fikre sahip olarak dünyaya gelmez. Onun zihinsel, duygusal ve davranışsal örüntüsü doğduktan sonraki yaşam tecrübelerine bağlıdır. Dolayısıyla okullarda doğru ve bilinçli bir değer eğitimi hayati önem taşımaktadır (Montagu, 2000).

Eğitimciler, okulların eğitim sistemlerinin anlaşılması için öğrencilere rol model olup asıl değerler ile örtüşen davranışları kalıcı hale getirerek, yardımcı olurlar. Değerlerin etkisi sadece okul ortamında olmayıp, çok daha büyük bir alanda ve bireyin davranışında ve kararında da etkilidir. Öğrenciler de okul topluluğunun üyeleri tarafından onlara sağlanan iyi modelleri gözleyerek temel değerleri benimserler. (Refshauge, 2004, Akt; Ulusoy ve Tay, 2011).

Değerler eğitimi ile ilgili çalışmalarda öğretmenlerin kullandıkları yöntemler incelendiğinde, öğretmenlerin kendi öğrencileri için önemli gördükleri değerleri öğrettiklerini görülmektedir. Bu değerleri de öğretimin içeriğinde, kişisel programlarda ve öğretici metotlarda ifade ederler. Eğitim uygulamalarında ve değerlerin gelişimiyle ilgilenirken, öğretmenler, bilişsel stratejileri ve eleştirel düşünme için gerekli stratejiler üzerinde odaklanmaktadır. Ayrıca öğretmenler sınıfta değerlerin aktarımında hem katılımcı hem de rehber olarak rol oynamaktadırlar (Veugelers, 2000). Bu durum birçok ülkede öğretmenlerin önemli görevlerinden birisinin temel değer ahlak standartlarını gelecek nesillere aktarmak olduğu çalışmalarla örtüşmektedir (Kirschenbaum, 1994).

Alanyazında yapılan çalışmalar değerlendirildiğinde, değerler eğitiminin çocukların yaşamını çeşitli yönlerden etkilediği anlaşılmaktadır. Değerler eğitimi, çocukların kendilerine ve topluma faydalı olacak temel değerleri bilişsel, psikolojik ve sosyal gelişimlerinin gereğine uygun olarak kazanmalarını hedeflemektedir. Bu süreçte değerler eğitiminin uygulama aşamasında rol alan öğretmen, eğitim kurumlarının bir parçası ve çocuklar için önemli bir rol model olduğu için değerlerin öğrencilere kazandırılmasında büyük bir sorumluluğa sahiptir. Bu temelde öğretmenlerin sahip olduğu değerlere ilişkin algıları, sahip oldukları değerleri hayata geçirmeleri ve çocukların bu değerleri kazanmaları konusunda kullandıkları materyal, yöntem-teknik, eğitim etkinlikleri, aldıkları eğitimler ve değerlendirme süreçleri, çocukların değerleri kazanma sürecinde önemli role sahiptir (Pekdoğan ve Korkmaz, 2017).

Yukarıda anlatıldığı şekilde öğrenciler için değer eğitiminin önemi öğretmenin değerler eğitimine ilişkin yeterlilik algısı ile başladığı söylenebilir. Eğer öğretmenin değer eğitimine ilişkin yeterlilik algısı yüksekse öğrencinin değerler eğitimine ilişkin algısının da yüksek olacağı söylenebilir. Bu söylemden yola çıkarak araştırmada sınıf öğretmenlerinin değerler eğitimine ilişkin yeterlilik algılarını belirlemek amaçlanmıştır. Bu amaç doğrultusunda elde edilecek olan verilerin alan yazına önemli katkılar getirmesi beklenmektedir.

Araştırmanın Amacı

Araştırmada sınıf öğretmenlerinin değerler eğitimi yeterlilik algılarını belirlemek amaçlanmıştır. Bu amaç doğrultusunda araştırmada şu sorulara yanıt aranmıştır:

1. Sınıf öğretmenlerinin değerler eğitimi yeterlilik algıları hangi düzeydedir?
2. Sınıf öğretmenlerinin değerler eğitimi yeterlilik algıları cinsiyete göre anlamlı farklılık göstermekte midir?
3. Sınıf öğretmenlerinin değerler eğitimi yeterlilik algıları medeni duruma göre anlamlı farklılık göstermekte midir?
4. Sınıf öğretmenlerinin değerler eğitimi yeterlilik algıları eğitim durumuna göre anlamlı farklılık göstermekte midir?
5. Sınıf öğretmenlerinin değerler eğitimi yeterlilik algıları mesleki kıdeme göre anlamlı farklılık göstermekte midir?
6. Sınıf öğretmenlerinin değerler eğitimi yeterlilik algıları değerler eğitimine ilişkin bir eğitim (Kurs, Seminer, Ders, Konferans vb.) alma durumuna göre anlamlı farklılık göstermekte midir?

7. Sınıf öğretmenlerinin değerler eğitimi yeterlilik algıları değerler eğitimine ilişkin bir makale, kitap vb. kaynak okuma durumuna göre göre anlamlı farklılık göstermekte midir?

Yöntem

Araştırmanın Modeli

Araştırmada nicel araştırma yöntemlerinden “tarama modeli” kullanılmıştır. Tarama modeli, bir örneklemden elde edilen verilerin bir veya birden fazla değişkene göre nasıl dağılım gösterdiğini belirlemek amacıyla kullanılmaktadır. Tarama modeli kullanılan araştırmalarda evrenin tamamından veri toplamak yerine, evrenin belirli bir bölümünden yani belirli bir örneklemden veri toplanabilmektedir (Büyüköztürk, Çakmak, Akgün, Karadeniz ve Demirel, 2020).

Araştırmanın Evreni ve Örneklemi

Araştırmanın evrenini 2021-2022 yılında Malatya İli Yeşilyurt İlçesi’ndeki kamu ilkokullarında aktif olarak görev yapan sınıf öğretmenleri oluşturmaktadır. Araştırmanın örneklemini ise evrende yer alan öğretmenler arasından “Basit Seçkisiz Örnekleme” yöntemi ile belirlenmiş olan 130 sınıf öğretmeni oluşturmaktadır. Araştırmaya katılan sınıf öğretmenleri ile ilgili bilgiler şu şekildedir:

Tablo 1. Örnekleme ilişkin demografik bilgiler

Demografik Özellikler	Frekans (f)	Yüzde (%)	
Cinsiyet	Kadın	63	48,5
	Erkek	67	51,5
Medeni Durum	Evli	79	60,8
	Bekâr	51	39,2
Eğitim Durumu	Lisans	98	75,4
	Lisansüstü	32	24,6
Değerler Eğitimi İle İlgili Olarak Eğitim Alma Durumu	Eğitim Alan	45	34,6
	Eğitim Almayan	85	65,4
Değerler Eğitimi İle İlgili Olarak Kaynak Okuma Durumu	Okuyan	35	26,9
	Okumayan	95	73,1
Mesleki Kıdem (Yıl)	5 yıl ve altı	33	25,4
	6-10 yıl	34	26,2
	11-15 yıl	33	25,4
	16 yıl ve üzeri	30	23,1
Toplam	130	100	

Araştırmanın örneklem grubunu oluşturan sınıf öğretmenlerinin %51,5’inin erkek (n=67), %48,5’inin ise kadın (n= 63) olduğu belirlenmiştir. Araştırmaya katılım gösteren erkek ve kadın sınıf öğretmenlerini sayısının birbirine yakın olduğu görülmektedir.

Araştırmaya katılım gösteren sınıf öğretmenlerinin %60,8'inin evli (n=79), %39,2'sinin ise bekâr (n=51) olduğu anlaşılmaktadır. Araştırmaya katılan evli sınıf öğretmenlerinin sayısı bekâr sınıf öğretmenlerinden fazla olduğu görülmektedir.

Araştırmaya katılım gösteren sınıf öğretmenlerinin %75,4'ünün lisans mezunu (n=98), %24,6'sinin ise lisansüstü mezunu (n=32) olduğu anlaşılmaktadır. Lisans mezunu sınıf öğretmenlerinin sayısının diğer mezuniyet türlerine göre fazla olduğu görülmektedir.

Araştırmaya katılım gösteren sınıf öğretmenlerinin %25,4'ünün 5 yıl ve altı (n=33), %26,2'sinin 6-10 yıl (n=34), %25,4'ünün 11-15 yıl (n=33), %23,1'inin ise 16 yıl ve üzeri (n=30) mesleki kıdem sahibi olduğu anlaşılmaktadır. Mesleki kıdem açısından araştırmaya katılan sınıf öğretmenlerinin sayısının birbirine çok yakın olduğu görülmektedir.

Araştırmaya katılım gösteren sınıf öğretmenlerinin %34,6'sının değerler eğitimi ilişkin eğitim aldığı (n =45), %65,4'ünün ise değerler eğitimi ilişkin eğitim almadığı (n=85) görülmektedir. Değerler eğitimi ilişkin eğitim almayan sınıf öğretmenlerinin sayısının alanlara göre fazla olduğu anlaşılmaktadır.

Araştırmaya katılım gösteren sınıf öğretmenlerinin %26,9'unun değerler eğitimi ilişkin bir makale, kitap vb. kaynak okuduğu (n =35), %73,1'inin ise bir makale, kitap vb. kaynak okumadığı (n =95) görülmektedir. Değerler eğitimi ilişkin kaynak okumayan sınıf öğretmenlerinin sayısının okuyanlardan fazla olduğu anlaşılmaktadır.

Verilerin Toplanması

Araştırmada verilerin toplanması için iki veri toplama aracı kullanılmıştır. Birincisi sınıf öğretmenlerinin kişisel bilgilerini öğrenmek için “Kişisel Bilgi Formu”, ikincisi ise “Değerler Eğitimi Yeterliliklerini Algılama Ölçeği” dir.

Kişisel Bilgi Formu'nda sınıf öğretmenlerinin “Cinsiyet”, “Medeni Durum”, “Eğitim Durumu”, “Mesleki Kıdem”, “Değerler Eğitimi İlişkin Bir Eğitim (Kurs, Seminer, Ders, Konferans vb.) Alma Durumu”, “Değerler Eğitimi İlişkin Bir Makale, Kitap vb. Kaynak Okuma Durumu” na ilişkin sorular yer almaktadır.

Sınıf öğretmenlerinin değerler eğitimi yeterlilik algularını belirlemek için kullanılan “Değerler Eğitimi Yeterliliklerini Algılama Ölçeği” 22 maddeden oluşmaktadır. Ölçek, Okudan (2010) tarafından geliştirilmiştir. Ölçek “Koordine ve Karar Süreçlerini Yürütme”, “Okul Kültürü Oluşturma” ve “Okul Dışı Çevreyi Düzenleme” olmak üzere üç alt boyuttan oluşmuştur.

Ölçeğin orijinal formunda Okudan (2010) tarafından güvenirlik katsayısı .81 (Cronbach alpha) olarak hesaplanmıştır. Yapılan çalışmada ise güvenirlik katsayısı .94 (Cronbach alpha) olarak hesaplanmıştır. Güvenirlik katsayısı 0.80 - 1.00 aralığında olduğundan ölçek “yüksek derecede güvenilir” olarak değerlendirilmektedir (Kalaycı, 2017).

Ölçekte öğretmenlerin cevapları “(1) Kesinlikle Katılmıyorum”, “(2) Katılmıyorum”, “(3) Biraz Katılıyorum”, “(4) Katılıyorum” ve “(5) Tamamen Katılıyorum” şeklinde gruplandırılmıştır.

Veri toplama sürecine başlamadan önce ölçek sahibinden gerekli izinler alınmıştır. Alınan izinlerden sonra araştırmada kullanılan ölçek, online platformlar aracılığı ile sınıf

öğretmenlerine iletilmiştir. İletilen ölçekler online olarak excel formatına aktarılmış, devamında SPSS 25 paket programına aktarılarak analize hazır hale getirilmiştir.

Verilerin Analizi

Araştırmada verilerin toplanması amacıyla kullanılan veri toplama araçları ile toplanan veriler SPSS 25. Paket programına işlenmiştir. Veriler SPSS 25.0 programına işlendikten sonra kayıp veri olup olmadığı kontrol edilmiş ve verilerin normal dağılım gösterip göstermediği incelenmiştir. Normaliğe ilişkin veriler Tablo 2’de gösterilmiştir.

Tablo 2. Basıklık ve çarpıklık değerleri

	Madde Sayısı	Basıklık (Skewness)	Çarpıklık (Kurtosis)
Değerler Eğitimi Yeterliliklerini Algılama Ölçeği	22	-,412	,628

Tablo 2 incelendiğinde veri toplama aracının faktör ve toplam puanlarının basıklık ve çarpıklık katsayısı değerlerinin -1,5 ile +1,5 arasında olduğu görülmektedir. Buna göre araştırmada veri toplama aracı olarak kullanılan ölçeğin puanlarının normal dağılım sergilediğini söyleyebiliriz (Tabachnick ve Fidell, 2013). İfade edilen durumdan dolayı araştırma için toplanan verilerin analizinde parametrik testlerin kullanılmasına karar verilmiştir.

Araştırmada toplanan verilerin analizinde aşağıda belirtilen araştırmanın alt problemleri göz önünde bulundurularak şu veri analiz yöntemleri tercih edilmiştir.

1) Araştırmanın “Sınıf öğretmenlerinin değerler eğitimi yeterlilik algıları hangi düzeydedir?” şeklindeki alt problemi için ölçek maddelerine verilen cevapların ortalama ve standart sapma değer hesaplamaları yapılmış ve elde edilen bulgular tablolar halinde gösterilmiştir.

2) Araştırmanın “Sınıf öğretmenlerinin değerler eğitimi yeterlilik algıları cinsiyet, medeni durum, eğitim durumu, mesleki kıdem, değerler eğitimine ilişkin bir eğitim (Kurs, Seminer, Ders, Konferans vb.) alma durumu ve değerler eğitimine ilişkin bir makale, kitap vb. kaynak okuma durumuna göre nasıldır?” şeklindeki alt problemleri için “Bağımsız Örneklemeler t-Testi” ve “Tek Yönlü Varyans Analizi (ANOVA)” kullanılmıştır.

Bulgular

Bu başlık altında, sınıf öğretmenlerinin değerler eğitimi yeterlilik algılarının düzeyine ilişkin elde edilen bulgular öncelikle betimsel daha sonra çıkarımla istatistikî yöntemlerle analiz edilerek tablollaştırılması ve raporlamaması yer almaktadır.

Sınıf Öğretmenlerinin Değerler Eğitimi Yeterlilik Algılarının Düzeyine Ait Bulgular

Çalışmanın “Sınıf öğretmenlerinin değerler eğitimi yeterlilik algıları hangi düzeydedir?” alt problemi için toplanan verilerden elde edilen bulgular Tablo 2’de sunulmuştur:

Tablo 2. Sınıf öğretmenlerinin değerler eğitimi yeterlilik algılarının boyutlar temelinde betimsel istatistik verileri

Boyutlar	\bar{X}	SS
Koordine ve Karar Süreçlerini Yürütme	3,92	,352
Okul Kültürü Oluşturma	3,89	,377
Okul Dışı Çevreyi Düzenleme	3,82	,546
GENEL	3,88	,336

Tablo 2 incelendiğinde sınıf öğretmenlerinin değerler eğitimi yeterlilik algılarına en yüksek ortalamanın “Koordine ve Karar Süreçlerini Yürütme” boyutunda olduğu görülmektedir ($\bar{X}=3,92$). En düşük ortalamanın ise “Okul Dışı Çevreyi Düzenleme” boyutunda ($\bar{X}=3,82$) olduğu görülmektedir. Araştırmada kullanılan ölçeğin maddeler temelinde ortalama ve standart sapma değerleri Tablo 3’te verilmiştir.

Tablo 3. Sınıf öğretmenlerinin değerler eğitimi yeterlilik algılarının maddeler temelinde betimsel istatistik verileri

Maddeler	\bar{X}	SS
1	3,75	,863
2	3,92	,633
3	3,75	,601
4	3,94	,693
5	3,91	,792
6	3,79	,690
7	3,75	,719
8	3,98	,551
9	3,97	,692
10	3,83	,759
11	3,84	,657
12	3,83	,715
13	3,77	,876
14	3,78	,695
15	3,91	,534
16	3,62	,739
17	3,88	,698
18	3,79	,690
19	3,63	,738
20	3,95	,719
21	3,93	,717
22	3,96	,652

Araştırmada “Bir öğrencinin karakterini olumlu yönde etkileyebilirim.”, “Günlük hayatta sosyal etkileşimle öğrenilen ahlakî değerler öğrenciler üzerinde resmi müfredat ile öğretilen içerikten daha fazla etkiye sahiptir.”, “Öğrenciler için değerler eğitimi ile amaçlanan davranış şekillerini pratiğe dönüştürme olanağı sağlayacak ahlaki aksiyon fırsatları sağlarım.”, “Değerler eğitimi açık bir program şeklinde okulların müfredatlarına ilave edilmelidir.”, “Değerler eğitimi etkinlikleri finansal açıdan MEB tarafından desteklenmelidir.”, “Eğitmcilerin, öğrenciler için uygun davranış modelleri oluşturma sorumluluğu vardır.” maddelerine sınıf öğretmenlerinin yüksek katılım gösterdiği belirlenmiştir.

Maddeler temelinde değerlendirme yapıldığında araştırmaya katılım gösteren sınıf öğretmenlerinin değerler eğitimi yeterlilik algılarının yüksek olduğu söylenebilir.

Demografik Değişkenlere Göre Sınıf Öğretmenlerinin Değerler Eğitimi Yeterlilik Algılarına Ait Bulgular

Araştırmanın “Sınıf öğretmenlerinin değerler eğitimi yeterlilik algıları cinsiyet, medeni durum, eğitim durumu, mesleki kıdem, değerler eğitimine ilişkin bir eğitim (Kurs, Seminer, Ders, Konferans vb.) alma durumu ve değerler eğitimine ilişkin bir makale, kitap vb. kaynak okuma durumuna göre anlamlı farklılık göstermekte midir?” alt problemleri için toplanan verilerden elde edilen bulgular Tablo 4 ve Tablo 5’te gösterilmiştir.

Tablo 4. Çeşitli değişkenlere ait t-testi analizleri

Demografik Özellikler n	Koordine ve Karar Süreçlerini Yürütme	Okul Kültürü Oluşturma	Okul Dışı Çevreyi Düzenleme	GENEL
	Ort. ± Ss	Ort. ± Ss	Ort. ± Ss	Ort. ± Ss
Cinsiyet				
Kadın	63 4,11 ± ,363	3,98 ± ,422	4,04 ± ,573	4,04 ± ,366
Erkek	67 3,74 ± ,222	3,80 ± ,306	3,61 ± ,429	3,73 ± ,219
t=	7,033	2,788	4,850	5,767
p=	,00	,00	,00	,00
Medeni Durum				
Evli	79 3,98 ± ,389	3,98 ± ,375	3,91 ± ,578	3,96 ± ,364
Bekâr	51 3,84 ± ,268	3,74 ± ,333	3,67 ± ,463	3,76 ± ,244
t=	2,433	3,801	2,535	3,782
p=	,02	,00	,01	,00
Eğitim Durumu				
1. Lisans	98 3,91 ± ,318	3,88 ± ,358	3,79 ± ,550	3,87 ± ,307
2. Lisansüstü	32 3,95 ± ,445	3,89 ± ,435	3,90 ± ,535	3,91 ± ,417
t=	-,424	-,090	-,953	-,583
p=	,67	,92	,34	,56
Değerler Eğitimi İle İlgili Olarak Eğitim Alma Durumu				
Eğitim Alan	45 3,96 ± ,402	3,87 ± ,386	3,86 ± ,602	3,90 ± ,378
Eğitim Almayan	85 3,90 ± ,323	3,89 ± ,374	3,79 ± ,516	3,87 ± ,314
t=	,826	-,362	,639	,384
p=	,41	,71	,52	,70
Kaynak Okuma Durumu				
Okuyan	35 4,09 ± ,492	4,05 ± ,501	4,07 ± ,680	4,07 ± ,490
Okumayan	95 3,86 ± ,261	3,83 ± ,300	3,72 ± ,457	3,81 ± ,225
t=	2,609	2,478	2,799	2,945
p=	,01	,01	,00	,00

Tablo 4’te araştırmaya katılan sınıf öğretmenlerinin değerler eğitimi yeterlilik algıları cinsiyet, medeni durum, eğitim durumu, değerler eğitimine ilişkin bir eğitim (Kurs, Seminer, Ders, Konferans vb.) alma durumu ve değerler eğitimine ilişkin bir makale, kitap vb. kaynak okuma durumuna ilişkin yapılan Bağımsız Örnekler t-Testi verileri yer almaktadır. Elde edilen bulgulara göre sınıf öğretmenlerinin değerler eğitimi yeterlilik algılarının cinsiyet değişkeni açısından anlamlı farklılık gösterdiği belirlenmiştir ($p < ,05$). Elde edilen anlamlı farklılık, kadın sınıf öğretmenlerinin değerler eğitimi yeterlilik algılarının erkek sınıf öğretmenlerine göre istatistiki açıdan anlamlı derecede yüksek olması nedeni ile kadın sınıf öğretmenleri lehinedir. Başka bir ifade ile cinsiyete göre sınıf öğretmenlerinin değerler eğitimi yeterlilik algılarının birbirine benzemediği söylenebilir.

Tablo 4’te araştırmaya katılan sınıf öğretmenlerinin değerler eğitimi yeterlilik algılarının medeni durum değişkeni açısından anlamlı farklılık gösterdiği belirlenmiştir ($p < ,05$). Elde edilen anlamlı farklılık, evli sınıf öğretmenlerinin değerler eğitimi yeterlilik algılarının bekâr sınıf öğretmenlerine göre istatistiki açıdan anlamlı derecede yüksek olması nedeni ile evli sınıf öğretmenleri lehinedir. Başka bir ifade ile medeni duruma göre sınıf öğretmenlerinin değerler eğitimi yeterlilik algılarının birbirine benzemediği söylenebilir.

Tablo 4’te araştırmaya katılan sınıf öğretmenlerinin değerler eğitimi yeterlilik algılarının değerler eğitimi ile ilgili kaynak okuma değişkeni açısından anlamlı farklılık gösterdiği belirlenmiştir ($p < ,05$). Elde edilen anlamlı farklılık, değerler eğitimi ile ilgili kaynak okuyan sınıf öğretmenlerinin değerler eğitimi yeterlilik algılarının değerler eğitimi ile ilgili kaynak okumayan sınıf öğretmenlerine göre istatistiki açıdan anlamlı derecede yüksek olması nedeni ile değerler eğitimi ile ilgili kaynak okuyan sınıf öğretmenleri lehinedir. Başka bir ifade ile değerler eğitimi ile ilgili kaynak okuma değişkenine göre sınıf öğretmenlerinin değerler eğitimi yeterlilik algılarının birbirine benzemediği söylenebilir.

Tablo 4’te araştırmaya katılan sınıf öğretmenlerinin değerler eğitimi yeterlilik algılarının eğitim durumu ve değerler eğitimi ile ilgili eğitim alma değişkenleri açısından anlamlı farklılık göstermediği belirlenmiştir ($p > ,05$). Başka bir ifade ile ifade edilen değişkenler açısından sınıf öğretmenlerinin değerler eğitimi yeterlilik algılarının birbirine yakın veya birbirine benzer olduğu söylenebilir.

Tablo 4’te sınıf öğretmenlerinin değerler eğitimi yeterlilik algılarının cinsiyet, medeni durum, değerler eğitimi ile ilgili eğitim alma ve değerler eğitimi ile ilgili kaynak okuma değişkenleri açısından analiz verileri bulunmaktadır. Tablo 5’te sınıf öğretmenlerinin değerler eğitimi yeterlilik algılarının mesleki kıdem değişkenine ilişkin analiz verileri bulunmaktadır.

Tablo 5. Mesleki kıdem değişkenine ait tek yönlü varyans analizleri

	n	Koordine ve Karar Süreçlerini Yürütme	Okul Kültürü Oluşturma	Okul Dışı Çevreyi Düzenleme	GENEL
Mesleki Kıdem		Ort. ± Ss	Ort. ± Ss	Ort. ± Ss	Ort. ± Ss
1. 5 yıl ve altı	33	3,87 ± ,369	3,88 ± ,384	3,85 ± ,536	3,87 ± ,316
2. 6-10 yıl	34	3,90 ± ,313	3,81 ± ,330	3,68 ± ,492	3,81 ± ,281
3. 11-15 yıl	33	3,93 ± ,355	3,95 ± ,400	3,84 ± ,559	3,92 ± ,374
4. 16 yıl ve üzeri	30	3,94 ± ,376	3,91 ± ,395	3,90 ± ,598	3,94 ± ,369
F=		,712	,810	1,045	,916
p=		,54	,49	,37	,43

Tablo 5’te araştırmaya katılan sınıf öğretmenlerinin değerler eğitimi yeterlilik algıları mesleki kıdem değişkenleri açısından Tek Yönlü Varyans Analizi verileri yer almaktadır. Elde edilen bulgulara göre sınıf öğretmenlerinin değerler eğitimi yeterlilik algılarının mesleki kıdem değişkeni açısından anlamlı farklılık göstermediği belirlenmiştir ($p > ,05$). Başka bir ifade ile mesleki kıdem değişkeni açısından sınıf öğretmenlerinin değerler eğitimi yeterlilik algılarının birbirine yakın veya birbirine benzer olduğu söylenebilir.

Sonuç, Tartışma ve Öneriler

Araştırmada “Koordine ve Karar Süreçlerini Yürütme” boyutunda ölçek maddelerine en yüksek katılımın ölçüğün “Bir öğrencinin karakterini olumlu yönde etkileyebilirim.” maddesine olduğu tespit edilmiştir. Araştırmaya katılan sınıf öğretmenlerinin değerler eğitimi ile bir öğrencinin karakteri üzerinde yüksek oranda etki edebileceğine olan inancının, değerler eğitiminin eğitim sistemi için önemini ortaya çıkardığı söylenebilir.

Araştırmada “Okul Kültürü Oluşturma” boyutunda ölçek maddelerine en yüksek katılımın ölçeğin “Günlük hayatta sosyal etkileşimle öğrenilen ahlakî değerler öğrenciler üzerinde resmi müfredat ile öğretilen içerikten daha fazla etkiye sahiptir.” maddesine olduğu saptanmıştır. Bu sonuca göre okul dışı etkenlerin öğrencilere değer öğretiminde okuldan daha etkili olduğu sonucunu gösterdiği ifade edilebilir. Çünkü öğrenci aile bireyleri, arkadaşları, akrabaları, komşuları gibi sosyal hayatta etkileşim içerisinde olduğu çevre aracılığıyla ahlaki değerleri okuldan önce öğrenebilir veya okuldan daha iyi bir şekilde öğrenebilir şeklinde yorumlanabilir.

Araştırmada “Okul Dışı Çevreyi Düzenleme” boyutunda ölçek maddelerine en yüksek katılımın ölçeğin “Öğrenciler için değerler eğitimi ile amaçlanan davranış şekillerini pratiğe dönüştürme olanağı sağlayacak ahlaki aksiyon fırsatları sağlarım.” maddesine olduğu belirlenmiştir. Bu sonuç, sınıf öğretmenleri teorik olarak öğrettikleri değerler eğitimine ilişkin bilgilerin pratiğe yani uygulamaya dönüştürülmesi gerektiğine olan inançlarının yüksek olduğu şeklinde yorumlanabilir. Sınıf öğretmenleri pratiğe dökülen davranışların önemini vurguladıkları söylenebilir.

Araştırmada ölçek maddelerine verilen cevapların ortalamaları incelendiğinde bütün maddelerin ortalamasının yüksek olduğu tespit edilmiştir. Maddelerin ortalamasının genellikle “Katılıyorum” ve üstü olduğu belirlenmiştir.

Araştırmada “Koordine ve Karar Süreçlerini Yürütme” boyutunda ortalaması en yüksek olan maddeler arasında “Değerler eğitimi açık bir program şeklinde okulların müfredatlarına ilave edilmelidir.” maddesinin yer aldığı saptanmıştır. Bu sonuca göre değerler eğitimi müfredat içerisinde yer edinmesinin değer öğretimi açısından daha yararlı olacağı şeklinde yorumlanabilir.

Araştırmada “Okul Kültürü Oluşturma” boyutunda ortalaması en yüksek olan maddeler arasında “Değerler eğitimi etkinlikleri finansal açıdan MEB tarafından desteklenmelidir.” maddesinin yer aldığı saptanmıştır. Bu sonuca göre sınıf öğretmenleri tarafından düzenlenecek olan değerler eğitimi etkinliklerinin finansal boyutunun öğretmenlerin kendileri tarafından değil, MEB tarafından karşılanması gerektiği yüksek bir katılım oranı ile belirlenmiştir. Okul içi veya dışı öğretmenler tarafından yapılacak olan etkinliklerin MEB tarafından finanse edilmesinin değerler eğitimine önemli bir katkı getireceği söylenebilir.

Araştırmada “Okul Dışı Çevreyi Düzenleme” boyutunda ortalaması en yüksek olan maddeler arasında “Eğitimcilerin, öğrenciler için uygun davranış modelleri oluşturma sorumluluğu vardır.” maddesinin yer aldığı saptanmıştır. Bu sonuca göre sınıf öğretmenlerinin öğretmen rol model olma özelliklerinin literatürde olduğu gibi önemini belirttikleri şeklinde ifade edilebilir.

Araştırmada sınıf öğretmenlerinin değerler eğitimi yeterlilik algılarının eğitim durumu, mesleki kıdem ve değerler eğitimine ilişkin bir eğitim (kurs, seminer, ders, konferans vb.) alma durumu değişkenlerine göre anlamlı farklılık göstermediği belirlenmiştir. Bu sonuca göre belirtilen demografik değişkenler açısından sınıf öğretmenlerinin değerler eğitimi yeterlilik algılarının birbirine benzer olduğu söylenebilir.

Araştırmada sınıf öğretmenlerinin değerler eğitimi yeterlilik algılarının cinsiyet, medeni durum ve değerler eğitimi ile ilgili kaynak okuma değişkenlerine göre anlamlı farklılık gösterdiği belirlenmiştir. Cinsiyete göre belirlenen anlamlı farklılık kadın sınıf öğretmenleri; medeni duruma göre evli sınıf öğretmenleri; değerler eğitimi ile ilgili kaynak okuma değişkenine göre değerler eğitimi ile ilgili kaynak okuyan sınıf öğretmenleri lehine olduğu belirlenmiştir. Bu sonuca göre cinsiyet, medeni durum ve değerler eğitimi ile ilgili kaynak

okuma değişkenleri açısından sınıf öğretmenlerinin değerler eğitimi yeterlilik algılarının birbirine benzemediği söylenebilir.

Okudan (2010) yaptığı çalışmada değer eğitimi yeterliliklerini algılama ölçeğinin koordine ve karar süreçlerini yürütme ve okul kültürü oluşturma alt boyutlarında cinsiyet değişkenine göre anlamlı farklılık olmadığını tespit ederken okul dışı çevreyi düzenleme alt boyutunda cinsiyet değişkeni açısından anlamlı farklılık tespit etmiştir. Elde edilen bu veri yapılan araştırma sonucunu kısmen desteklemektedir. Ekşi ve Okudan, (2011) tarafından yapılmış çalışmada cinsiyet değişkenine katılımcıların değerler eğitimi yeterlik algılarının anlamlı bir farklılık gösterdiğini ve bu farklılığın kadınlar lehine olduğunu tespit etmişlerdir. Bu sonuç yapılan çalışmanın sonuçları ile benzerlik göstermektedir.

Şahin (2013), öğretmen adaylarının değerler eğitimi öz yeterliliklerine olan etkilerini belirlemeye yönelik olarak yaptığı araştırmasında okullarda, değerler eğitiminin uygulayıcısının öğretmenler olduğunu ifade etmekte, bu nedenle öğretmenlerin değerler eğitimine ilişkin yeterliliğini bünyesindeki eğitim fakülteleri, öğretmen adaylarına değer eğitimine ilişkin yeterli bilgi ve beceri kazandırması gerekmektedir. Ayrıca Şahin (2013) yaptığı araştırma sonucunda; sosyal bilgiler öğretmen adayları üniversitede verilen değerler eğitiminin yetersiz olduğunu ve kendi yetkinliklerini artırmak amacıyla üniversitelerde değerler eğitimine ilişkin derse yer verilmesi gerektiğini belirtmişlerdir.

Okulun en önemli amaçlarından biri çocukların sosyal becerilerini geliştirmek ve topluma sosyal yönden donanımlı bireyler kazandırabilmektir. Fakat eğitim sisteminin sınav yükü, okullarda çocukların sosyal beceriler kazanması gerektiği gerçeğini hep göz ardı etmekte veya ettirmektedir. Bu süreç toplumda birbirinden kopuk bireylerin yetişmesine ve insanların birbirlerine yabancılaşmasına sebebiyet vermektedir. Bu sorunu aşmak için bilgi ve değer temelli bir toplum söyleminin geliştirilmesi gerekmektedir (Selvitopu, Bora ve Taş, 2014).

Yapılan çalışma devlet okullarında görev yapan sınıf öğretmenlerinin değerler eğitimi yeterlilik algısına yönelik verilerden elde edilen sonuçlarla sınırlıdır. İleride yapılacak olan araştırmalarda özel okullarda görev yapan sınıf öğretmenleri de araştırmaya dâhil edilerek kamu ve özel okullarda çalışan sınıf öğretmenlerinin değerler eğitimi yeterlilik algı düzeyleri karşılaştırılabilir.

Eğitim bilimleri alanında sınıf öğretmenlerinin değerler eğitimi yeterlik algılarına yönelik olarak gerek ulusal gerekse de uluslararası alan yazında sınırlı sayıda çalışmanın yapılmış olması bu çalışmanın yapılmasında önemli bir rol oynamıştır. Algılanan değerler eğitimi yeterliliğinin sınıf öğretmenler üzerindeki etkisi ve sonuçları temel dayanak olarak belirlenerek farklı değişkenlerle alan yazına önemli katkılar sağlanabilir.

Kaynakça

- Aydın, M. Z. ve Akyol Gürlü, Ş. (2012). *Okulda değerler eğitimi*. Ankara: Nobel Yayıncılık.
- Büyüköztürk, Ş., Çokluk, Ö. ve Köklü, N. (2020). *Sosyal bilimler için istatistik*. Ankara: Pegem Akademi.
- Ekşi, H ve Okudan, A. Y. (2011). Eğitim yöneticilerinin bakış açısı ile değerler eğitimi. *Türk Fen Eğitimi Dergisi*, 2(8), 178-190.
- Ekşi, H. (2003). Temel İnsanî Değerlerin Kazandırılmasında Bir Yaklaşım: Karakter Eğitimi Programları. *Değerler Eğitimi Dergisi*, 1(1), 79-96.
- Halstead, J. M., & Taylor, M. J. (2000). Learning and teaching about values: A review of recent research. *Cambridge Journal of Education*, 30(2), 169-202.
- Hökelekli, H. (2011). *Ailede, okulda, toplumda değerler psikolojisi ve eğitimi*. İstanbul: Timaş Yayınları.
- Kalaycı, Ş. (2017). *SPSS uygulamalı çok değişkenli istatistik teknikleri*. Ankara: Dinamik Akademi Yayınları.
- Kirschenbaum, H. (1994). *100 ways to enhance values and morality in schools and youth settings*. New Jersey: Allyn & Bacon, Old Tappan
- Montagu, A. (2000). *Çocuklarınıza ahlaki değerleri nasıl kazandırabilirsiniz?*. İstanbul: MEB Basımevi.
- Okudan, A.Y. (2010). *Eğitim yöneticilerinin değerler eğitiminin önemi etkileri ve uygulamalar hakkındaki görüşleri*. Yayımlanmamış yüksek lisans tezi, Marmara Üniversitesi, İstanbul.
- Pekdoğan, S. ve Korkmaz, H. (2017). Okul öncesi eğitimine devam eden 5-6 yaş çocuklarına verilen değerler eğitimine ilişkin öğretmen görüşlerinin incelenmesi. *Mustafa Kemal Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 14(37), 59-72.
- Selvitopu, A., Bora, V. ve Taş, A. (2014). Orta öğretim öğrencilerine kazandırılması gereken değerlere ilişkin velilerin okuldan beklentileri. *Kastamonu Eğitim Dergisi*, 23(3), 979-994.
- Suh, B. K. Ve Traiger, J. (1999). Teaching values through elementary social studies and literature curricula. *Education*, 119(4), 723-727.
- Şahin, T. (2013). *Sosyal bilgiler öğretmen adaylarının değerler eğitimi öz-yeterliliklerinin incelenmesi*. Yayımlanmamış yüksek lisans tezi, Marmara Üniversitesi, İstanbul.
- Tabachnick, B.G., & Fidell, L.S. (2013). *Using multivariate statistics* (6.edition). ABD: Pearson Education.
- Ulusoy, K. ve Dilmaç, B. (2012). *Değerler eğitimi*. Ankara: Pegem Akademi.

Ulusoy, K. ve Tay, B. (2011). Sosyal bilgilerde değer eğitimi. (R.Turan, A.Murat Sünbül, H.Akdağ, Ed.), *Sosyal bilgiler öğretiminde yeni yaklaşımlar-II* içinde (59-73). Ankara: Pegem Akademi.

Veugelers, W. (2000). Different ways of teaching values. University of Amsterdam, The Netherlands. *Educational Review*, 52(1), 37-46.